การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน: กรณีศึกษา ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ทรงศักดิ์ วงค์ศรี[1]

รองศาสตราจารย์ ดร. มูฮัมหมัดอิลยาส หญ้าปรัง[2]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก (2) เพื่อศึกษาศักยภาพทางวัฒนธรรมและทรัพยากรของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยการศึกษานี้เป็นดำเนินการศึกษาวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ดำเนินการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (*Semi-structured Interview*) เพื่อสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยพวน และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของชางไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ทั้งสิ้น จำนวน 5 คน

ผลการศึกษาพบว่า (1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่ชัดเจน มีการจัดตั้ง **“ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวน”** เทศบาลตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2559 ตามคำสั่งเทศบาลตำบลเกาะหวาย ที่ 168/2559 และคำสั่งเทศบาลตำบลเกาะหวาย ที่ 36/2562ลงวันที่ 28 มีนาคม 2562 โดยมีคณะกรรมการอำนวยการบริหาร จำนวน 15 คน และคณะกรรมการบริหารฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 6 ฝ่าย จำนวน 50 คน รวมเป็นคณะกรรมการที่มาจากผู้นำชุมชน ทั้ง 4 ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 65 คน ในการบริหารจัดการของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวน (2) ความเข้มแข็งของ “บวร” ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย เกิดจากการบูรณาการบทบาทของบ้าน วัด และราชการอย่างประสานสอดคล้องกัน วัดฝั่งคลองทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการ

---

[1]นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (กลุ่มวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น)

พัฒนาวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ด้วยการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชและพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและกิจกรรมร่วมกันของคนในพื้นที่ เทศบาลตำบลเกาะหวายกำหนดนโยบายที่โปร่งใสและเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น พระครูวินิยานุโยคในฐานะผู้นำชุมชนช่วยขับเคลื่อนให้เกิดความเข้มแข็งทั้งด้านศาสนาและวัฒนธรรม พร้อมเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชน นอกจากนี้ หน่วยงานราชการ โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่นหลายแห่งยังร่วมเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ชุมชนไทยพวนมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนและสร้างประโยชน์ร่วมกันในทุกภาคส่วน (3) วิถีชีวิตวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อย่างโดดเด่น โดยเฉพาะประเพณี **ฮีต 12 คอง 14** ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษที่สะท้อนโลกทัศน์ ความเชื่อ และระเบียบวิถีชีวิตของชาวไทยพวนตลอดทั้งปี ภาษาพวนยังคงพบในชุมชนบางส่วน แม้ภาษาเขียนจะเลือนหายไป แต่ยังเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างเสน่ห์ให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น อาหารพื้นถิ่น เช่น ข้าวผัดปลาดูสมุนไพร แกงเลียงไทยพวน และขนมข้าวกระยาคู ล้วนสะท้อนความเรียบง่ายและภูมิปัญญาการใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล นอกจากนี้ การละเล่นพื้นบ้านอย่าง “ลำตัดไทยพวน” ซึ่งผสานภาษาพวนเข้าในจังหวะสนุกสนาน และการเล่น “ไม้หึ่ม” ที่เน้นทักษะและความรวดเร็ว ล้วนเป็นกิจกรรมที่สามารถดึงดูดและสร้างประสบการณ์มีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดี จึงนับเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ช่วยเสริมความเข้มแข็งให้การท่องเที่ยวชุมชนไทยพวนอย่างยั่งยืน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยคือประเทศที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและหลากหลาย ทำให้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง โดยหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสำคัญคือ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ซึ่งอาศัยทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนา ชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติยาวนาน มีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงรักษาไว้อย่างเข้มแข็ง และพัฒนาเป็น

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด แม้ผู้วิจัยเคยอาศัยและทำงานในพื้นที่ แต่ยังพบว่าการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนยังไม่ถูกศึกษาอย่างลึกซึ้ง ทั้งที่ชุมชนมีศักยภาพสูงและมีบทบาทสำคัญต่อการสืบสานวัฒนธรรม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายด้านการท่องเที่ยว จึงเกิดความจำเป็นในการศึกษาระบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนและพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

2. เพื่อศึกษาศักยภาพทางวัฒนธรรมและทรัพยากรของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำกัดขอบเขตอยู่ที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อาหาร ธรรมเนียมประเพณี อาหาร แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

2. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรชาวไทยพวนและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการให้ข้อมูลในประเด็นของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ประวัติความเป็นมาของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.1 นางปรียารินทร์ บุญมีมนัสศิริ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย

2.2 นางสุรีย์ สะเภาทอง เจ้าของ “โฮมเสตย์บ้านสะเภาทอง” และศูนย์การเฮียนฮู้วัฒนธรรมไทย-พวน

2.3 ผู้ใหญ่สุรศักดิ์ สิงหวิบูลย์ ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก

2.4 ว่าที่ ร.ต.ชาติชาย ยอดมิ่ง ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวน

2.5 ชาวบ้านชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการลงเก็บข้อมูลเพื่อศึกษา คือ ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลา เริ่มต้นตั้งแต่เดือนตุลาคม - พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 เพื่อรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นอย่างไร

2. ศักยภาพทางวัฒนธรรมและทรัพยากรของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการวางแผน ส่งเสริม และพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ทำให้ทราบถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

3. เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลให้เกิดความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนและเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 เรื่อง ได้แก่ 1. นางลักษณา เกยุราพันธ์ (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อการเรียนรูเชิงสรางสรรค์ จังหวัดนครนายก 2. ยุคลวัชร์ ภักดีจักริวุฒิ, ปรัชญา เปี่ยมการุณ และ อภิรพี เศรษฐรักษ์ ตันเจริญวงศ (2559) ได้วิจัยเรื่อง ไทยพวนกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบบูรณาการ การศึกษาวิจัยเรื่อง “ไทยพวนกับกลยุทธ์เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ” 3. หทัยรัตน์ บุณโยปัษฎัมภ์ และ เบ็ญจรัศม์ มาประณีต (2556) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวน ของคณะกรรมการบริหารศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง จังหวัดนครนายก 4. วีรพร รอดทัศนา (2557) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน : กรณีศึกษาชุมชนตลาดเก้าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี และ 5. นางวรุณธร แพ่งประเสริฐ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนในหลายพื้นที่ของประเทศไทยมีลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ ชุมชนไทยพวนมีศักยภาพสูงด้านทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนไทยพวนในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันตามบริบททางภูมิศาสตร์และสังคม แต่สิ่งที่เหมือนกันคือการให้ความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

สำหรับชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายใต้ “ThCLCAPC Model” ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วม

ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง รูปแบบนี้ช่วยให้เกิดการบูรณาการระหว่างทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การถ่ายทอดงานหัตถกรรม การแสดงพื้นบ้าน และการสาธิตวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวไทยพวน เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่ผู้มาเยือน และสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ผลการศึกษาจากพื้นที่อื่น ๆ เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครนายก ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทุนวัฒนธรรม เช่น สถาปัตยกรรม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และเครือข่ายศาสนา มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจและความผูกพันของคนในชุมชนต่อรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวาย ที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการส่งเสริมความร่วมมือกับภาครัฐ

โดยสรุป เมื่อนำเชื่อมโยงกับงานวิจัยของผู้วิจัย คือ เรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน กรณีศึกษา ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก” มีสิ่งหนึ่งที่งานวิจัยของผู้วิจัยเหมือนกับงานวิจัยท่านอื่น ๆ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยึด **ชุมชนเป็นศูนย์กลาง และ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน** จนทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยพวนขึ้นมา นอกจากนี้ได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่กับการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาองค์ความรู้ ถือเป็นปัจจัยเสริมสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวายสามารถเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน : กรณีศึกษาชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร สื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ รวมถึงการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและตอบวัตุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวน บุคลากรข้าราชการ ประธานสภาวัฒนธรรม และชาวบ้านชุมชนไทยพวน ในตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนประชากรที่ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งสิ้น 5 คน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน : กรณีศึกษาชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 5 คน รวมถึงการลงพื้นที่ของผู้วิจัยเอง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่ชัดเจน มีการจัดตั้ง **“ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวน”** เทศบาลตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2559 ตามคำสั่งเทศบาลตำบลเกาะหวาย ที่ 168/2559 และคำสั่งเทศบาลตำบลเกาะหวาย ที่ 36/2562 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2562 โดยมีคณะกรรมการอำนวยการบริหาร จำนวน 15 คน และคณะกรรมการบริหารฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 6 ฝ่าย จำนวน 50 คน รวมเป็นคณะกรรมการที่มาจากผู้นำชุมชน ทั้ง 4 ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 65 คน ในการบริหารจัดการของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวน

ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจน โดยมีคณะกรรมการ อำนวยการเป็นผู้กำกับดูแลประสานงานคณะกรรมการของฝ่ายต่างๆ ดังนี้ คณะกรรมการบริหาร

กลุ่มที่ 1 กรรมการฝ่ายอนุรักษ์ส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาพื้นบ้านไทยพวน

กลุ่มที่ 2 กรรมการฝ่ายศิลปะการแสดงและการละเล่นพื้นล้านไทยพวน

กลุ่มที่ 3 กรรมการฝ่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าชุมชนไทยพวน

กลุ่มที่ 4 กรรมการฝ่ายโลจิสติกส์การจราจรและรักษาความปลอดภัย

กลุ่มที่ 5 กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน

กลุ่มที่ 6 กรรมการฝ่ายเยาวชนสืบสานวัฒนธรรมไทยพวน

โดยมีระเบียบ กติกาการบริหารจัดการตามหน้าที่อีก 9 ข้อตามที่ระบุไว้ในคำสั่งเทศบาลตำบลเกาะหวาย ที่ 36/2563 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2562

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกความเข้มแข็งของ “บวร” ในการนำมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้กับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชมไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยพวน ผ่านแนวคิดการขับเคลื่อนชุมชนด้วยพลัง “บวร” ได้ดังนี้ เมื่อ “วัด” เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งโดยคงามร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน เช่น การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลองต้นแบบ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวย แหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน เป็นต้น จึงก่อให้เกิดคนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เกิดสิ่งดีงามในชุมชน โดยการบูรณาการร่วมกันของ บ้าน(ชุมชน) โรงเรียน/ราชการ

“บ” นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะหวาย กำหนดนโยบายการบริหารงานต่อสภาเทศบาลตำบลเกาะหวาย มีกรอบอำนาจหน้าที่ของเทศบาล และการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม เกิดความชอบธณรม ความโปร่งใส ความสอดคล้องกับศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนให้เทศบาลตำบลเกาะหวาย มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดนโยบาน นโยบายด้านวัฒนธรรมประเพณี การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและพิพิธภัณฑ์ไทย-พวน เพื่อให้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นที่รู้จัก และแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

“ว” ชุมชนคุณธรรมฯ วัดฝั่งคลอง มีท่านพระครูวินิยานุโยค เจ้าอาวาสวัดฝั่งคลอง เจ้าคณะอำเภอปากพลี เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งท่านเป็นพระนักพัฒนา โดยได้พัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งคนในชุมชนอยู่ดีมีสุข ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม

เฉลิมราชวัดฝั่งคลองต้นแบบ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวน แหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน เป็นต้นจึงก่อให้เกิดคนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ และเชื่อมโยงเส้นทางพื้นที่ภายในชุมชนทั้งศาสนสถานและสถานที่ต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ รวมถึงแสดงออกถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในชุมชน

“ร” กลไกการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ประกอบด้วย

- สำนักงานเทศบาลตำบลเกาะหวาย
- สถานีตำรวจภูธรปากพลี
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย
- โรงเรียนอนุบาลอำเภอปากพลี
- โรงเรียนปากพลีวิทยาคาร
- สำนักงาน กศน. อำเภอปากพลี

3. วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

- ประเพณีฮีต 12 คอง 14 เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของไทย – พวน ปากพลี ที่ได้รับการสืบทอดเป็นแนวปฏิบัติในจารีตของชาติพันธุ์พวนจากดินแดนเชียงขวางในประเทศลาวเข้ามาสู่พื้นแผ่นดิน และยังคงสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติพันธุ์ไวสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน **ประเพณีฮีต 12** คำว่า “ฮีต” มาจากคำว่า จารีตประเพณี หรือสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน คำว่า “สิบสอง” หมายถึง เดือนทั้ง 12 เดือนในรอบหนึ่งปี ดังนั้นความหมายโดยรวมของฮีต 12 จึงหมายถึง งานบุญประเพณีในแต่ละเดือนของชาวไทยพวนซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณในหนึ่งรอบปี **คอง 14** ของชาวไทยพวน หมายถึง แนวทาง วิถีทาง ทำนองคลองธรรมที่ชาวไทยพวนถือประพฤติปฏิบัติในการปกครองบ้านเมืองสืบต่อ ๆ กันมา ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เป็นเหมือนกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ให้ประชาชนต้องปฏิบัติ

- ภาษาไทยพวน เป็นการใช้ภาษาและอักษรในรูปแบบคล้ายและเหมือนกับชาวไทยใหญ่ส่วนเหนือและตะวันออก ต่อเนื่องไปถึงสายเวียงจันทร์ เชียงขวาง สมัยโยนก

ลานนาไทย ซึ่งมีรูปแบบเป็นของตนเอง เนื่องจากการทำสงครามเป็นสาเหตุที่ทำให้ จังหวัดนครนายกประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยหลายเผ่าพันธุ์ แต่ละกลุ่มมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มแตกต่างกันไป ภาษาพูดของไทยพวนเป็นภาษาที่ไพเราะต่างจากภาษาพูดของลาวเวียงที่สั้น ๆ ห้วน

- อาหารพื้นถิ่นไทยพวน

ข้าวผัดปลาดูสมุนไพร	ข้าวจี่ไทยพวน
กระยาสารทไทยพวน	ปลาดูสมุนไพร
เจี่ยว	ขนมดาดกระทะ
แกงเลียงไทยพวน	ข้าวกระยาคู

- การละเล่นพื้นบ้าน

1. ลำตัดไทยพวน

การแสดงพื้นบ้าน “ลำตัด” ซึ่งเป็นการแสดงของคนภาคกลาง ประยุกต์เอาภาษา “พวน” เข้าไปใส่ในเนื้อร้องในลำตัด จึงเรียกการแสดงชุดนี้ว่า “ลำตัดไทยพวน”

ในการแสดงลำพวนที่จะมีลูกคู่ช่วยโห่หิ้ว.....ในช่วงท้ายของการลำพวน โดยใช้มือทั้ง 2 ข้าง ป้องไปที่ริมฝีปากทั้ง 2 ข้าง แล้วงส่งเสียง.....หิ้วยาวๆ หรือการแสดงลำตัด นักท่องเทียวจะออกมารับช่วง บทสร้อยของลำตัดจะเป็นจังหวะรำมะนาดตีช่วงขึ้นของลูกคู่ร้องสร้อย สร้างความสนุกสนานและมีส่วนร่วมในการแสดง

2. ไม้หึ่ม

การละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งของชุมชนชาวไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นหนึ่งในการละเล่นพื้นบ้านของชาวไทยพวนที่กำลังจะสูญหายไปจากชุมชน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

อุปกรณ์ : ใช้ไม้ไผ่ท่อนสั้น (ที่เรียกว่า "ลูก") ในการโยน และใช้ไม้ที่มีขนาดยาวกว่า (ที่ใช้ตีหรือขีด) ในการเล่น

วิธีการเล่นเบื้องต้น : ผู้เล่นจะโยนไม้ (ลูก) ไปตามพื้น โดยผู้เล่นต้องขีดเส้นโดยจะขีดเพื่อกำหนดไว้ โดยผู้เล่นจะต้องตีไม้ให้ลูกอยู่ใกล้เส้นที่ขีดไว้

กติกาการตีตามลำดับ : คนที่โยนลูกได้ใกล้หลุม/จุดหมาย หรือใกล้เส้นขีดที่กำหนด

จะได้สิทธิ์ตีลูกก่อน ลำดับการตีจะเรียงตามความใกล้ -ไกลของลูกที่โยนได้ (ใกล้ที่สุดตีคนแรก และไล่ลำดับไปเรื่อย ๆ)

การวิ่งเก็บลูก: ไม่ว่าจะโยนได้ใกล้หรือไกลแค่ไหน ผู้เล่นจะต้องวิ่งตามไปเก็บลูกของตัวเองและนำกลับมา จากนั้นจึงจะเป็นคิวของผู้เล่นคนถัดไป (คนที่สอง) เพื่อทำซ้ำกระบวนการเดิมโดยในขณะที่วิ่งไปผู้เล่นต้องร้องคำว่า “หึ่ม” ใครหมดเสียงก่อนถึงเส้นขีดถือว่าเป็นอันว่าแพ้

การอภิปราย

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย มีความโดดเด่นจากการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลและงานวิจัยอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 10 ปี ทำให้ชุมชนสามารถออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวของชุมชนจึงไม่ได้เกิดขึ้นแบบฉาบฉวย แต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และสะสมองค์ความรู้ที่ลึกซึ้ง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันของบ้าน–วัด–โรงเรียน และผู้นำชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การจัดการเป็นระบบและยั่งยืน การตั้งชมรมท่องเที่ยวและคณะกรรมการจำนวนมากสะท้อนความเข้มแข็งทางสังคมและความพร้อมของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ตำบลเกาะหวายยังได้รับประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานในเขตเทศบาล ทั้งการคมนาคม อินเทอร์เน็ต และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวมีคุณภาพและสร้างความประทับใจ

ผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรพร รอดทัศนา ที่พบว่าชุมชนไทยพวนในพื้นที่อื่น เช่น ตลาดเก้าห้อง มีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และโบราณสถาน รวมถึงมีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ทั้งด้านแผนงาน การประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาพื้นที่ ขณะเดียวกัน การศึกษาของยุคลวัชร์และคณะยังชี้ว่าไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสูง สามารถนำมาใช้สร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นลำพวน ลำตัดพวน หรือประเพณีสำคัญต่าง ๆ เมื่อชุมชนนำทุนวัฒนธรรมมาประยุกต์กับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก็ยิ่งสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เสริมสร้างความภาคภูมิใจ และรักษาอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้

สะท้อนว่าการท่องเที่ยวชุมชนไทยพวนมีศักยภาพสูง และเป็นต้นแบบของการจัดการที่ผสานงานวิจัย วัฒนธรรม และพลังชุมชนได้อย่างลงตัว

สรุป

สรุปผลการศึกษาวิจัยเรื่อง **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก** พบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ได้เริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ครอบคลุม 4 ชุมชนหลัก คือ บ้านเกาะหวาย บ้านฝั่งคลอง บ้านใหม่ และบ้านท่าแดง โดยได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานทั้งด้านงบประมาณและองค์ความรู้ ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นระบบมากขึ้น จากโครงการวิจัยและการทำงานร่วมกันของหลายสถาบัน ส่งผลให้เกิดการจัดการองค์ความรู้ การทดลองกิจกรรมท่องเที่ยว และการสร้างเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อีกทั้งชุมชนยังได้จัดตั้ง “ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวน” ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารกว่า 65 คน ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบสื่อสาร อินเทอร์เน็ต เส้นทางคมนาคม รถบริการ ห้องน้ำ มาตรฐานความปลอดภัย และการดูแลนักท่องเที่ยวร่วมกับตำรวจและหน่วยงานท้องถิ่น

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า แนวคิด “บวร” (บ้าน–วัด–โรงเรียน/ราชการ) ถูกนำมาใช้ในการเชื่อมโยงพลังของทุกภาคส่วน โดยวัดฝั่งคลองทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมที่สร้างกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ ส่วนชุมชนและเทศบาลมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขณะที่หน่วยงานราชการช่วยเสริมด้านความปลอดภัย การศึกษา และการประชาสัมพันธ์ ทำให้การท่องเที่ยวมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมากขึ้น สำหรับศักยภาพทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนพบว่า ประเพณี “ฮีต 12 คอง 14” ภาษาไทยพวน อาหารพื้นถิ่น และการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ลำตัดไทยพวน และไม้หึ่ม เป็นทรัพยากรสำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์และสามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวได้อย่างโดดเด่น อัตลักษณ์เหล่านี้ทำให้ชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวายมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความหมายและมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการท่องเที่ยว

1.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน

ชุมชนควรยกระดับทักษะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ผ่านการอบรมไกด์ท้องถิ่นทั้งภาษาไทย–อังกฤษ–ภาษาพวน การฝึกการจัดกิจกรรมรองรับผู้สูงอายุและกลุ่มพิเศษ รวมถึงการอบรมด้านบริการ ความปลอดภัย การปฐมพยาบาล และการจัดทำข้อมูลศูนย์เรียนรู้ให้ทันสมัย การพัฒนานี้ช่วยสร้างมาตรฐานการบริการและเพิ่มความพร้อมของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.2 จัดการทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพ

ชุมชนควรจัดทำป้ายเส้นทางพร้อม QR Code ที่ให้ข้อมูลครบถ้วน พัฒนาบริการ “รถวิถีถิ่น” ให้ปลอดภัย รวมถึงสร้างระบบจองกิจกรรมออนไลน์เพื่อความสะดวกและลดความซ้ำซ้อน การจัดการเช่นนี้ช่วยให้ระบบท่องเที่ยวมีความเป็นระเบียบ ทันสมัย และน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

2. การใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.1 พัฒนา “ประเพณีฮีต 12 คอง 14” เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวหลัก

ควรยกระดับฮีต 12 คอง 14 ให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวประจำปี ผ่านปฏิทินงานบุญ การจัดกิจกรรมเชิงพิธีกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม การสาธิตพิธีคอง 14 และการจัดนิทรรศการถาวรพร้อมสื่อดิจิทัล AR/VR เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างน่าสนใจ ช่วยเพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรมและสร้างจุดขายที่ชัดเจนให้กับชุมชน

2.2 อนุรักษ์ภาษาไทยพวนและนำมาใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยว

ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยพวนในกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น คลิปสอนภาษาพื้นฐาน ป้ายเรียนรู้ภาษาตามเส้นทาง และการบรรยายบางช่วงด้วยภาษาพวนโดยไกด์ท้องถิ่น ทำให้ภาษายังคงมีชีวิต และสร้างประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์สำหรับนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

ประเภทวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

ลักษณา เกยุราพันธ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน เพื่อการเรียนรูเชิงสรางสรรค์ จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรุณธร แพ่งประเสริฐ. (2567). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วีรพร รอดทัศนา. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน : กรณีศึกษา ชุมชนตลาดเก้าห้อง อ าเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ประเภทวารสาร

กัญญารัตน์ แก้วกมล, นิติคุณ ท้าวทอง, สุปวีณ์ รสรื่น, อนุศิษฎ์ เพชรเชนทร์, อมรรัตน์ รัตนสุภา และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์. (ม.ป.ป.). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11 (1), 77-81.

กัลยาณี กุลชัย พีรชัย กุลชัย และสุรีย์พร นิพิฐวิทยา. (2559). การสร้างต้นแบบคู่มือการท่องเที่ยวชุมชนไทยพวน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 19, 34-35.

กฤษณะ เนียมหอม และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน. Journal of Roi Kaensarn Academi, 11 (6), 356-362

อุดมศักดิ์ เชี่ยวชาญ วัชรินทร์ อินทพรหม และ วณิฎา ศิริวรสกุล. (2564). การพัฒนาเครือข่ายชุมชนไทยพวน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 188-189

ประเภทการประชุมทางวิชาการ

หทัยรัตน์ บุณโยปัษฎัมภ์ และ เบ็ญจรัศม์ มาประณีต. (ม.ป.ป.). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

วัฒนธรรมไทยพวน ของคณะกรรมการบริหารศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลองจังหวัดนครนายก. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53, กรุงเทพมหานคร.

ประเภทเว็บไซต์

TAT REVIEW. (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน. ค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2568,จากhttps://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/

Museum Siam. (ม.ป.ป.). มิวเซียม ปะพวน ที่ปากพลี. ค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2568,จาก https://www.museumthailand.com/th/museum/Pa-Puan-Pak-Phli-Museum

Esportivida. (2563). เรียนรู้และท่องเที่ยวไปกับวิถีชีวิตของชาวไทยพวนจังหวัดนครนายก . ค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2568,จากhttps://esportivida.com

National Geographic. (2563). เที่ยวชุมชนไทยพวนจังหวัดนครนายก. ค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2568,จากhttps://ngthai.com/travel/31697/local-travlling-thaipuan/

PubHTML5. (ม.ม.ป.).คู่มือท่องเที่ยวชุมชนไทยพวน สำหรับชุมชน.ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2568,จากhttps://pubhtml5.com